

09.5.2023

Shehsawar A. Zafar
Punjabi (I) PMS

” پہلا حصہ ”

* Its 2nd part (10 short questions, one mark each) is missing.

-: سوال نمبر 1 :-

(الف)

سٹائلر دا ناں : شرف کنیاہی (سٹیری مجموعہ: جگر اے)

شعر دا عظیم : اپنے آپ نوں لوٹا ظالم لہرے مسافر لوکاں نو فائدہ
پہن دی ترغیب دئی ہے۔

مصنوع :

دو جہاں دے کم آون دا جذبہ۔

تشریح : ایہ شعر شرف کنیاہی پوراں دے سٹیری
مجموع ” جگر اے ” نوں لیا گیا اے۔ شرف کنیاہی

دا تعلق تجارت دے نیڑے اک قصبہ ” تنجاہ ” توں سیات
اوں اٹھ ۶۱۹ وچ ہجے۔ انہاں دا پنجابی واسطے لکھناں تے
پہن چیاں دا اک وڈا ذہین وجود اے۔ پنجابی دی خدمت
لہر دے اخیر تے اوں ~~۶۱۹~~ ۶۱۹ وچ خالق حقیقی کول اڑے۔
2007

ایس شعر وچ انہاں نے لوکاں نوں دو جہاں دے
کم آون دی ترغیب دئی ہے۔ اوں اپنے ذات نوں
درگت دی فائدہ قرار دے کر لوکاں نوں ترغیب دینا
نے کہ اوں اولیں دا پھل تھام کے مئے راہ جائدیاں اولیں

دی تھان وچ بھٹ اک بہہ جاوے۔ غالب گمان اے کہ
انہاندا ایہہ جذبہ غریب و آزادی و بے دے حالات
پہرت دے حالات وکھوے آپا نہ لئی۔ ان حالات
بارے شریف کجیائی بہراں فرمایا:

سوچنا وان دنیا فون آئی وگ گئی اے
پہا سے اتوجھی آل تک گئی اے

شریف کجیائی جس سے دنیا وچ آنکو گول پ
بے جنگ دے محافظ ترم سن۔ جنگ عظیم اول لوں
تر غریب آزادی تکر ایہہ سلسلہ جیدا ریہا۔ انہان
دی جنگ دا سالن نئس وائے لوکل سال وی شوکھی بھاری
ہئی۔ انہان لوکان بارے انہان نے فرمایا۔

میںوں اج وی یاد ہے تیرا فلنا جاندی واری
اکھ وچ سکھ۔ دل ورج سکھ، لوں لوں وچ سکھ

اس لوں بعد بدون بھرت سوئی تے نکلی لوی
مملکت دا ظہور سوپا تے ایہہ جذب دی خاصی
فروٹ تھے لوک ایسے خاندان تے جائیدادان وں
کھے چھڈ آئے سن سنالستان دے واسطے۔ اوس سٹے
دڑھیاں دے تم آون دی لویت فروٹ سی لوکان
لوں۔ ایہہ واسطے سائر لوکان لوں دو جیاں دی
مدر کرن تے انہان لوں فائڈہ بھاوج دی گل کرد
نئس آ ایہہ وچ دو جیاں دا فائڈہ لے۔ ایہہ جذب
دے محنت بابا تے بجیائی ڈاکٹر فقیر محمد فقیر بہراں

بہن فرمایا تھی۔

دل سے فخر امان پیارا
دل دا مان تیرا پیارا
وسدا پاکستان پیارا
میر جاوے نہ ہر جا نہ واپس
کہہنی دینیا آباد نہ واپس
جدا نہ اوہ آزاد نہ واپس

شم لے کجا ہیں بیوران وی خدمت خلق نے وطن
نعل سنوارن دی خاطر الین حزب دا ڈیڑھ لکھ الین
نعل ایناوں دی گیل کیتی لے۔ الین تے کھٹل کر کے اتناہ
نہ مرز دینیا وج فراد باسندا ہے بلکہ آخرت دل
اثر تے رب کووں وی الین دا بڑھیا نتیجہ لہوسی۔

”دوجا حصہ“

:- سوال نمبر 4 :-

تعارف

سابق صدر لقی فیلسلا وج 1909 لوں امرے
تے ایناں دا بوکھوآر دن سرزمین نال گبیرا بھلن لسی۔
آپ مختلف ملازمتاں کرن لوں بعد و الین اچھے ای جا
اپنے تے فر 1972ء وج علی نال راتے میں نیوے۔ آپ نو
خطہ لوکھوآر دا سٹارے بھیسوں میں دا سٹاروں
آکھیا جاندا اے۔ آپ دے ستر جموں دے ان ”کے گروہ“
وی پنجابی ثقافت تے اچھے دے حقہ تہا سٹاں وچوں لیا گیا
یہ خیوں کہ سدھی لہیوال۔

سائری وچ لوکھوار دے جھلکارے :

باقی صدیقی خطہ لوکھوار دے علاقہ سائری
تے اینہاں دی سائری وچ لوکھوار دی ریشاں تھان کھان
وگھائی دیتی اے۔ مثان دے طور تے وگھو۔

دھیاں لئی نصیحت

باقی صدیقی دھیاں آے ہاں یوں لہاں دی سادی
جھین کر دی نصیحت کردے نیں لئی اسن علاقہ وچ
کڑی دی مگر ودھ جانے تے لوک سو مگلاں کر دے این۔
اپہ گل کر دے سائری آگھدے نیں۔

جوہن بے پیری

بہیم اٹکے وٹے مارے

وہیٹھ وچ لگ گئی

وہیٹھ لئی ڈھینڈی

جوہن بے پیری

وڈیریاں دا ظالمانہ کردار

بیماب وچ تے ظلمو ساء دہی علاقیاں وچ وڈیریاں تے
جوہن ریاں دا کردار بونٹ ظالمانہ ریا اے شروع لوں۔
ادہ عوامی لوکاں تے ظلم کردے نیں تے کسی ٹالوں قاعدے
لوں نیں سن عدلے۔ کسبے نیں۔

تکے وڈے سارے

اولس دے آگے تنگے

راہ وچ کھلے پانی

کرپاں کولوں تنگے

جلتوں کوئی روئے
اکھوں مڑوڑ لنگھ

الہیت الہیں وڈ پرک دا ایجا وی وکھاندے ہیں
بھیمیا ایجا ظلم باروں نلاک رہو جاندا اے۔

کتے وچوں فرزین
بھی اوس نی لاشی
دادواک بدعماش

رسمان ریتاں دی نڈیا

اون لوکھو پار دے سماج دیاں بریاں رسمان ریتاں دی
شدید عزت کر دے ہیں کہ الیہ عزیز لڑکاں تے سوچت
بھاری پیڈیاں ہیں۔ کھیدے نہیں۔

ھنڈیا دا ج نہ بنا امیر ہے
توں ~~جستنا~~ جستا دا ج کھلا رہیں
ہیں انی ھیوساں نتگی
توں ایجا نہیں رول نہیں
ھنڈیے پیر دی اون پگ

رومالی رنگ

بنجالی ریشل دا رومالوی رنگ وی اسیاں دی مشہوری
وچ وکھائی ڈریندا اے۔ ویزوا کرو۔

باروں لہقا ڈھولا
آنا خوشبو نا جھولا
چٹی بگ تے جاتی جولا
پیسوں رٹی منڈا لولا

ڈرامائی کیفیت

انسان دین کے لئے روح ڈرامائی کیفیت کے چھکارا ہوا
نظر اور کلام کے لئے۔ مثال کے طور پر کہتے ہیں۔
اوہ لاری لاری آئی ہے
میں گھبرو لہتا ہے
اور عورتیں مچھا ہے
لاجا وی سجھا ہے
سحلہ وی اچھا ہے
ایہیہا سینڈا مائی ہے
منیں کوئی راہی ہے

لوک کہیاں کے ذریعے جذبات دا اظہار

باقی صدیقی نہیں بجا اب دی دھرتی کے لوک کہیاں
لوں ستائری وج وقت کے چار حین لادے تیں، تہندے
تیں۔

جانک کہیاں ائی ڈنا
کوئی بڈے
کوئی بڈاے
ایخ ڈنا

پڑان بھہ دے گراں دی منتر کئی

باقی صدیقی پڑان بھہ دے گراں دی منتر کئی گراں
پڑانے کئی تے نہیں۔

ایہہ نہیں سینڈا گراں
نہ اوہ تھوئے نہ اوہ تھینیاں
نہ اوہ گھمے گھمے لوئے
ایہہ نہیں سینڈا گراں
کئی آئے فریاد گراں تیں

گھلی بیدے نہ پاؤ گراں ہیں
اویکھے اوکھے ناں
ایہ نہیں میندا گراں

معائنے دی طبقاتی زندگی

شاعری وچ پنجاب معاشرے دی طبقاتی زندگی
وی موضوع بنایا ہے جس وچ
اوتراں دا سٹکار بیوندا ہے۔
کون کراہ دے سی
بہلی نہیں آج بندہ بیوی
فنی مچھاں ورتے تمبا
فل ناں گھتھو وجیا

نندی گل

الغرض، باقی صدیقی دی سٹاٹری وچ کھان کھان پنجاب
تے بھوکھو پار دی ریل وکھائی دیندی آسے ایساں
الیں سوئے انداز وچ بڑیاں تھماں دی نندیا کیتی آئی
کہ تڑھن وائے نون بڑا می نہیں لگدا۔

:- سوال نمبر 5 :-

تعارف

ڈاکٹر فقیر محمد فقیر دا شمار پنجابی دے وڈے
سٹاٹراں وچ بیوندا آے۔ آپ نو تھارے پنجابی دی
صفا جاندا آے۔ آپ ۱۹۵۵ء وچ پیدا ہوئے
تے ۱۹۶۶ء وچ خالق حقیقی نون جاپے۔ آپ دا
رخلق تجربا نواند دی دھرتی نال آسے۔ تعارف محمد اہستین ہیں

الہی تنقید دی کتاب "پڑھو پڑھو" وچ ڈاکٹر صاحب
کون حرکت تے عمل داساٹر "پڑھو پڑھو" اے۔

وہ اتے وچ حرکت تے عمل داریں

الہی کتاب وچ انسان کون حرکت وچ رسوا تے عمل کرن
دی خوشی نصیب کئی کئی اے۔ مثلاً ان وچ

عمل کرن دا زور

عمل کرن دی تالیف کردہ سو بیان ڈاکٹر فقیر لکھتے ہیں
جسدا کئی کئی عمل کردا اے ڈاکٹر اوس دی طاقت دا اقرار
وہ کردی ہے۔ فرمائندے ہیں
طاقت اوندی داردا اے اقرار زمانہ
ڈاکٹر وچ جسیدیاں بازواں وچ عمل دا زور

سائین دی بھت تے جذبہ

ڈاکٹر فقیر سائین دی بھت تے حوصلے دا حوالہ دیندے ہوئے
لکھتے ہیں کہ اوس دا حوصلہ انسان بلڈ سوڈا اے کہ
اوہ بہاڑاں توہ وی اچی اڑاں بھر دا اے پر گھر الہی تھاں
تے پئی بیاندہ لکھتے ہیں۔
بہاڑاں تے پانڈا پراں دا اے ساہلیہ
کہ سائین دے سائیاں پئی کار آسیاں بندی

قرآن اتے عمل کرن دا دہیں

شاعر نے مسلماناں نوں قرآن پڑھن توں بھت الہی
اے سچے حل نال عمل کرن دا درس دتا اے۔ لکھتے
ہیں۔

تلوار پئی وچ بنیاں پونڈی اے بھکار
قرآن نوں پین وچ غلاماں دے نہ رتھ

آگ اور گھاٹ سے اوہ الیں گل دا افسوس لہرے ہیں آہ
اچ ڈنیا سے اوہ لوگ وی مسلمان بے گھر دے ہیں تہیاں
ہڑاں لو اچ تیکر کھولے لہرے ای نہیں

دُنیا سے مسلمان بے گھر دے ہیں
کھولے نہ آدی لہرے آہ تہیاں ہیں

سوفیاں دی نندیا

سوفیاں گلان کرن تے گل نہ کرن وائے سوفیاں دی نندیا کر دے
سوجے فریادے ہیں
اٹوں نور اجاگے سوئی
وہوں دل دے کاتے سوئی

جہاد دادرسی

ڈاکٹر فقیر مسلمانان لوں قرآن لہرے ہن دے نال نال جہاد
دا داس وی دیندے ہیں - الیں مارے وچ کتہے
کتیا علم جہان تے علم ایہد کتیا ایہر تہیاں تے فنور
دے کے جان جہان دیا جے سادی جہاد دا دستور ایہو

مائد اعظم دی ذات

آزادی دے لہرے سبیا سبدا زبان سے عوام دی حریت
تے گل نہ کرن ماروں بوہت دل پر دانتہ لہرے تے اگلیا
ماں توں نہیں لہرے
آپ توں نہیں لہرے
بیچ آتے بیانے ہنسے
کھل نہیں آوہ لہرے باب
تہیوں مارے ستا کے بابا

پاکستان کی خواب

سنا کر بڑھدیں کہ پاکستانی قوم میں صرف کرسی سے اعلیٰ شروع کر تھی جسے بار بار ان کی دہائیوں دنیا میں ان ایمر کے ساتھ آویں گے۔ یہاں وہ وہ ہے جسے ہم نے یہ بے پرواہی پاکستان زمانے سے فقیر

مغزوں کی اطاعت

سنا کر مسلمانوں نے مغزوں کی اطاعت کر کے لہو کل داد اس دنیا کے کہ جس طرح انکھان سے لگا در مقابلہ لکنا سالوں کی نہیں گھبراٹا جا پیدا۔ جانتے کچھ صدیق کولوں یا اولین تہنی کولوں کچھ جانتے

مغزوں والی دنیا کے وجہ حد کیوں پیار دی کر کے ہیں

غزویوں کی عینا

مغزوں کے عینے سنا کر انہی ماوان کی عینا کر کے ہیں عینیاں اسے بہتر تیار کر کے جنگ وچ ٹوری رہی ہے محل جا بہترین حیوت دنا ہمارا ہے

مغزوں والی آہ ہمارا ہے بہتر لارے بنا کر ٹوری رہی

آدمی کی ترقی داراز

آدمی کی ترقی داراز صاحب کلمہ ہے جس نے آدمی کی ترقی داراز کی انسان ترقی کر سکتا ہے اسے آہل کلمہ ہیں ہمیں شکست یہو کر گئی۔ فرما کر ہے ہیں

شہابی اے آیلکی دی بیوندی نری تباہی
آپری دی اے فقیری دُنیا دی بادشاہی

قدی گل
العزیز ڈاکٹر صاحب پوراں میں حرکت سے نکل
لوں مسلمانوں دے خدی دی پہچان اگھا اے تے
مسلمانوں لوں علی السین گل دی تم غیب دتی اے۔

:- تپا طہہ :-

:- سوال نمبر 6 :-

تعارف

پنجابی ایہ چھی زبان اے۔ پشیدا وڈھ طہوی
عشقہ بارزفہ لوں بجائے دین اسلام دی تبلیغ تری
بجھدا اے۔ ایہ سبب تری وجہ سے مزاج تے تشریح
حاجی محمد یونس تے تخی عشق لوں پہلا ساہتہ علف
بالتہت مینا کتا اے۔ اسن اسلامی سلسلہ دی ای
انکے تہیت ایم تشریحی روٹی خرو دی اے۔

پکی روٹی

شہان : اسن لوں کافی لوکاں ڈھونڈ کے حرکت کتیا اے
پہ چھتری بد پالی پکی روٹی خرد لوں علی اے
ادھ کسی اوڑا دے لقیب وچ نہیں آئی۔

صفت : اسن بارے تلخ خاقوس اے تے تعلق

الہین دا کوئی پتہ نہ چل سکدیا۔ لعلی صنفی مسئلہ سنائی۔

لکھن دا ویلہ: الہین نوں تحقیق کر کے اے جابدا اے
کہ الہین دا ویلہ حافظہ پر حوزدار کے وارث ستارہ
والا اے، یعنی اٹھارویں صدی وچ۔

ویروا: ایہ کتاب کم و بیش نو (9) مسئلہاں اے مسئلہ
اے تے الہین وچ (46) چھٹاں مسئلہاں دا بیان
پھرا اے، الہی اوہ مسئلہ تین جنساں دا تعلق انسان
کی مذہبی حیاتی تان موند اے۔ ستارہ دے طور تے
سہرا لہ دے معنی، مذہب دا بیان (صنفی) تے مہدی
امیان دیاں مسئلہاں، جو خود کفر اٹھن، ستارہ، غسل
سنت تے عقیدے دا بیان تے حلال کماون دا طریقہ
وغیرہ دسیا گیا اے۔

السلوب

ایہ کتاب دا اسلوب بولت سورینا تے سادہ سادہ
سوال دے طور تے ویکھو:

اختصار

کل نوں بنیاد اختیار ناں بیان کیا گیا اے
کیونکہ ایہی کل ایسا اثر کھو دیندی اے۔ ناں انسان مسئلہاں
دا تعلق وی انسان دی زندگی دے مذہب مسئلہاں
نال اے تے مسئلہ کل اوہی کھو وچ نہیں سی آئی۔ سوال
طور تے ویکھو مسئلہ نمبر (5)

ج کوئی کچھ تہدا عزیز کپیٹا اے آکھو صنفی اے۔

سوال جواب دا انداز

ایہ پر گل سوال جواب دے ایہ مفرد انداز وچ لکھی گئی
اے۔ ایہ سوال بندے نوں گل ذہن نشین کرن وچ
آسانی سوجا ہندی اے جودوں اوہ اپنے آپ کو لوں سوال
کر دا اے تے فر افسردا جواب تلاش کرن دی کوشش کردا اے۔

تکیم توں پرہیز

تنبیہ اے کہ کتاب صرف لوکاں نوں دین سکھیاں واسطے
لکھی گئی سی تے ایہ واسطے ایہے اوج اہت بین لاؤں
توں پرہیز کردیاں نہایت مشادہ زبان دی ورتوں کیتی گئی
اے جینہڑی پڑھنی آسان سوجے۔

ہندی بولی

ایہ کتاب وچ ہندی بولی ورتی گئی اے تے
توں ظالم بولدا اے کہ علف دا تعلق چھند یا
سرگودھا توں سی۔

عورتاں والا انداز بیان

ایہ کتاب اتے غور کیتا جاوے تے اے جاندا اے
کہ ایہ کتاب دا انداز بیان عورتاں والا رکھیا گیا اے
جینہڑی پر گل تے سوال و جواب کردیاں۔ سوال دے
طوڑے دیکھو۔

کوئی کج لہجہ اللہ دا مطلب تہہ؟ تھی آکھ شروع
پڑھاں تے سوئے رب دے شان تو جینہڑا بخش
کرن والا تے نہایت سہیاں اے۔

فکدی گل

اخیرتے ایہ گل بندی لے کہ پکی روٹی نظر دا سہ
سادہ تے سٹا بیکار نمونہ اے جس نے وڈھ ویلے لوکاں
لوں دین سہلکاؤن لئی سو سنا ہر نسیم اعجاز دتا لیس۔

:- سوال نمبر 7 :-

تعارف

اسحاق اظہر اردو سنگھ دے علاوہ سناں
دے وی وڈے تے صاحب طرز ادیب سن بنسار
سن ساری طبقاتی زبان دی خدمت وچ گزری۔
دراہیاں دا مجموعہ "ٹاپلی" دے کھلے اسن سولے
نال سٹا بیکار اے کہ اسن وچ سیالوں پینڈرتے
سیاتی دے وکھو وکھو رنگ نظر آوندے نیں

ڈراہیاں وچ پنہاب دی ثقافت

انہاں دے ریڈیائی ڈراہیاں دے اسن کھلی
وچ لٹری تے پینڈرتے لہری دے سدھ جہ ذیل نمونے
لکھت نیں۔

پنڈ دا وڈہ نظام

اسن دے چھلکارک انہاں دے آخری ڈرک وچ
لہری نیں جس وچ محکمہ صیغلات وکے ٹاپلی کتن
آجیاں نیں پر انہاں دے لوک انہاں لوں روک لہری

رہیں۔ اخیر نے گاؤں دا وڈا چوری دی اپنی داسان سناکر
تنبہ دیندا اے تے مافی لوگ وی ایہہ گل من جانہ
ہیں۔

لوکاں دی عنیت :

الشفاعی اظہر تنوراں پھلے ڈراکے راہیں دسیا
ہئی لوگ کیوں دوسریاں دی زندگی وچ دخل اندازی
تک رہے ہن تے پرکام اھدے دوسریاں دی زندگی دا
تذکرہ کردے رہندے ہن۔

لہے دی لعنت :

درجے ڈراکے وچ سیر تے گراں وچ سر کڈھدی
مڑائی فستات دا ڈیتر کسیا اے کہ اوہ کیوں
لوکاں منے پورے پھر اجارہ دیندے ہن۔

دولت پرست

تھے ڈراکے راہیں انہاں نے دسیا ہے کہ لوگ
پر فرائیگی دولت وچ تھو کہ اوں ماں دوستی مافلتی
رہندے تے کردے ہن۔ انہں تو علاوہ غریب بندے دا
گوئی وی دوست یا تم خوار نہیں بندا۔

بزرگاں دا خلوس

ہو کے ڈراکے وچ سیری تے لیندے و تیزیب کو
اچھا تے دکھائی تھی اے جس وچ لو جوان لسنی
و تیزیب دے سال سال بزرگاں دا سی خلوس
پھلکارے ماردلہ نظر آوندا اے۔

باب دا عنان

ہنجویں ڈراکے راہیں گھردے وڈے در مقام تے نل

خال ای دسائے کے پٹی بڑھانے کی وجہ سے کہیں نہیں بچتا
وانگول سے جائدا ہے یہ کل سے ناراض ہون تک پہنچا
۱-۷

مندی گل

اخیر لاسہ کے اس سفارے پورا کرنے
ذرا قیام کے ذریعے بڑھانے کوں کو لوں تہذیب
و کھانیاں کے تے ایک انہاں کا سونیا کو تے

۱۰۰۰